

24. Bölüm

ADÖLESANLARDA DAMGALAMA (STİGMA)

Sefa AKKOL¹

Sevda ARSLAN²

| 1. ADÖLESANLARDA DAMGALAMA (STİGMA)

Adölesan dönemi, bireylerin ruhsal ve fiziksel olarak değişim gösterdiği ve geliştiği bir süreç olarak bilinmektedir. Bu süreç içerisinde bilincin olumlu yönde geliştirilmesi ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır. Bireylerin birbirleri ile olan iletişim ve ilişkilerinin, tutum ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesi ilerleyen dönemlerde hem bireyin hem de toplumun ruh sağlığının korunması ve damgalamanın (stigma) azalması için önem arz etmektedir. Ruh sağlığı, bir hastalığın olmayışı değil psikolojik ve sosyal yönden iyi olma hali olarak tanımlanmaktadır. İyi olma durumu ise, pozitif enerji, umutlu olma ve öz yeterliliğin olması şeklinde ifade edilebilmekte ve çeşitli faktörlere bağlı olabilmektedir. Ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesi için ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. İyi bir ruh sağlığı adölesan döneminin olumlu gelişimi için oldukça önemlidir. Sağlıklı bir toplumun umudu olan adölesanların pozitif ilişkiler içinde olması, fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden iyilik halinde bulunmaları önem taşımaktadır. Bu açıdan adölesanların ruh sağlığının korunmasına yönelik birçok strateji varlığı ile birlikte kültürel farklılıklar, adölesanın maruz kaldığı durum ve zorluklar da bulunmaktadır. Adölesanın çeşitli kültürel baskılara maruz kal-

¹ MSc., Düzce Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Merkezi, akkollsefa@gmail.com

² Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., sevdaarslan@duzce.edu.tr

çıkmalarına destek olunabilir. Kendini ifade etmesine izin verilmeli, dinlenmeli ve sorularına açık ve anlaşılır cevaplar verilmelidir. Hemşirenin adölesana danışmanlık yapması, doğru yönlendirmesi; medyada yer alan olası ya da abartılı riskleri elimine etmesine yardımcı olabilir. Adölesan aile ve çevre kaynaklı stresörlere karşı uyarılmalı ve hemşire adölesan ve ailesine etkili başetme yöntemlerini öğretmelidir. Adölesanın hakları açıklanmalı ve bilinçli olması sağlanmalı, adölesanın damgalanma yaşadığı durum ya da hastalıkla ilgili bilgi eksiklikleri giderilmelidir. Adölesanın sağlık profesyonelleri ile iş birliği içinde olması sağlanmalıdır. Adölesanın algıladığı stigma ve kendisine yönelik oluşturduğu negatif düşünceleri öğrenilmeli ve bunlara yönelik müdahale stratejileri geliştirilmelidir. Adölesanın sorunlarını tanıması ve kabul etmesi gerektiği açıklanmalıdır, sosyal ve psikolojik destek verilmelidir.

Hemşireler öncelikle adölesanı ve ailesini damgalamaya neden olan durum/hastalık konusunda bilgilendirmelidir. Yanısıra toplumun damgalamaya neden olan durumlara karşı bilgilendirilmesinde de aktif rol almalıdır. Hemşireler akran eğitimleri, grup tartışmaları, sempozyum, panel ve konferanslar düzenleyerek ayrımcılıkla mücadele edebilir. Bununla birlikte hemşire damgalanmaya maruz kalan adölesan için aile, okul ve çevresine eğitim programları düzenleyerek aktif bir rol üstlenebilir ve böylece damgalanmanın azaltılmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Çalık Koyak H. Lise Öğrencilerine Verilen Ruhsal Hastalıklara Yönelik Eğitimin Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnanca Ve Sosyal Mesafeye Etkisi. 2018;8(49):137-155.
2. Del Casale, A., Manfredi, G., Kotzalidis, G.d., Serata D, Rapinesi, C., Caccia, F.v.girardi Pawareness And Education On Mental Disorders İn Teenagers Reduce Stigma For Mental İllness: A Preliminary Study. Journal Of Psychopathology. (2013).19: 208-212.
3. Kirmayer Lj, Sheiner E Gd. Mental Health Promotion For Indigenous Youth.6.Chapter. In: Hodes M, Gau S, Eds. Positive Mental Health, Fighting Stigma And Promoting Resiliency For Children And Adolescents. Academic Press İs An İmprint Of Elsevier, 2016, Amsterdam, Boston, Heidelberg.
4. 4clarke Am, Kuosmanen T Bm. A Systematic Review Of Online Youth Mental Health Promotion And Prevention Interventions. J Youth Adolescence. 2015;44:90-113.
5. Pc. S. Promotion And Prevention İn Child Mental Health. Doi: 10.4103/0019-5545.49447
6. Yaman E, Güngör H. Damgalama (Stigma) Ölçeği'nin Geliştirilmesi, Geçerlilik Ve Güvenirlilik Çalışması. Değerler Eğitimi Dergisi. 2013, C.11, S25, 251 - 270
7. Özmen S, Erdem R. Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilim Fakültesi Derg. 2018;23(1):185-208.
8. Goffman, E. Stigma: Notes On The Management Of Spoiled Identity, Abd: Prentice-Hall, Inc. (1963).
9. Sevim K., Artan T. The Relationship Between Self-Esteem And Stigma Tendencies In University Students.pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.2019, 35, P 143 – 156. <https://doi.org/10.30794/Pausbed.447166>

10. Coleman, L. M. Stigma: An Anigma Demystified. S. C. Ainlay, G. Becker, L. M. Coleman (Ed.), The Dilemma Of Difference: A Multidisciplinary View Of Stigma, New York: Plenum Press. (1986). (211-232).
11. Becker HS Hariciler (Outsiders): Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması. (Ş. Geniş, L. Ünsaldı Çev.), 2. Basım, Ankara: Heretik Yayınları. (2015).
12. Kadioğlu, M. Ve Hotun Şahin, N. "Stigmatizasyon (Damgalama) Ve Kadın", Sağlık Ve Toplum, (2015). 25(3): 3-9.
13. Aronson, E., Wilson, T.D. And Akert, R.M. (2012). Social Psychology (Sosyal Psikoloji), (Çev. O. Gündüz), 1. Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları, (Orijinal Baskı: 2010).
14. Topkaya, N. Psikolojik Yardım Alma Niyetinin Sosyal Damgalama, Tedavi Korkusu, Beklenen Yarar, Beklenen Risk ve Tutum Faktörleriyle Modellenmesi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2011).
15. Taşkın, E.O. Ruhsal Hastalıklarda Damgalama ve Ayrımcılık, İçinde: Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar Ve Damgalama, Ed: E.Oryal Taşkın, 1. Baskı, İzmir: Meta Basım Ve Matbaacılık, (2007a). 17-30.
16. Taşkın, E.O. Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutum Ve Damgalamayı Etkileyen Etmenler, İçinde: Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar Ve Damgalama, Ed: E.Oryal Taşkın, 1. Baskı, İzmir: Meta Basım Matbaacılık, (2007b). 73-114.
17. Taşkın EO. Damgalama, Ayrımcılık Ve Ruhsal Hastalık. 3P Dergisi, (2004). 12(3), 1-18.
18. Eşkisü M , Ağırkan M, Haspolat N.K. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Aramaya İlişkin Kendini Damgalama Tutumları İle Bilişsel - Davranışsal Kaçınma Düzeyleri Arasındaki İlişki. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2018;6:63-71. <https://doi.org/10.18506/Anemon.463839>
19. Sözen, A., Özgür, T.B., Elçi, Ç., Bakır, P., Efil, H., Özver, İ. Vd. "Erişkin Yaşta Cinsel İstismara Uğramış Bireylerde İçselleştirilmiş Damgalama Ve Psikopatoloji Arasındaki İlişki", Journal Of Mood Disorders, (2013). 3(2): 64-69.
20. Hogg, M.A. And Vaughan, G.M. Sosyal Psikoloji, (Çev.İ. Y.-A. Gelmez) Ankara: Ütopya Yayıncılık. (2014).
21. Heffernan K. Social Work, New Public Management and The Language Of "Service User." Br J Soc Work. 2006;36(1):139-147. Doi:10.1093/Bjsw/Bch328
22. Oban, G. Ve Küçük L. Ergenlerde Ruhsal Hastalıklara Yönelik Damgalamayı Etkileyen Etmenler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2(1), 31-39.
23. Dudley JR. Confronting Stigma Within The Services System. Soc Work. (2011). 2000;45(5):449-455. Doi:10.1093/Sw/45.5.449
24. Corrigan PW, Shapiro JR. Measuring The Impact Of Programs That Challenge The Public Stigma Of Mental Illness. Clin Psychol Rev. 2010;30(8):907-922. Doi:10.1016/J.Cpr.2010.06.004
25. Bell, L., Long, S., Garavan, C. Ve Bussing R. The Impact Of Teacher Credentials On ADHD Stigma Perceptions. Psychology İn The Schools, (2011). 48(2), 184-197.
26. Heflinger, C. A., Wallston, K. A., Mukolo, A. Ve Brannan AM. Perceived Stigma Toward Children With Emotional And Behavioral Problems And Their Families: The Attitudes About Child Mental Health Questionnaire (ACMHQ). Journal Of Rural Mental Health, (2014). 38(1), 9-19.
27. Ali, A., Hassiotis, A., Strydom, A. Ve King M. Self Stigma İn People With Intellectual Disabilities And Courtesy Stigma İn Family Carers: A Systematic Review. Research İn Developmental Disabilities, (2012). 33(6), 2122-2140.
28. Thornicroft, G., Brohan, E., Rose, D., Sartorius, N., Leese M Ve TIS, G. Global Pattern Of Experienced And Anticipated Discrimination Against People With Schizophrenia. The Lancet, (2009). 373, 408-415.

29. Miller C.T. And Major B. Coping With Stigma And Prejudice, İn The Social Psychology Of Stigma, (Eds. T.F. Heatherton, R.E. Kleck, M.R. Hebl And J.G. Hull), New York: The Guilford Press. (2000). Pp. 243–272,
30. Sönmez S. Şizofreni Hastalarında Psikoeğitim Grup Çalışmasının Pozitif Ve Negatif Belirtiler, Sosyal İşlevsellik, Yeti Yitimi, İlgörü Ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin Araştırılması. Uzmanlık Tezi. İstanbul.2009.
31. Pinto-Foltz MD, Logsdon MC. Reducing Stigma Related To Mental Disorders: Initiatives, Interventions And Recommendations For Nursing. Archives Of Psychiatric Nursing 2009; 23:32-40.